

Věty vztažné

SPOJOVACÍ VÝRAZY

Vztažná zájmena

- **qui, quae, quod** (většinou)
- může být *quis, quod* pokud věta vztažná samostatně zastupuje některý nominální člen VH (v ČJ často „ten, kdo“, „to, co“)

Pereat quis nescit amare.

„Ať zhyne ten, kdo neumí milovat.“

- **qualis** „jaký“, **quantus** „jak veliký“, **quotus** „kolikátý“

Neurčitě vztažná zájmena

- **quisquis, quidquid** „kdokoli“, „cokoli“; „každý, kdo“
- **quicumque, quaecumque, quodcumque** „kterýkoli“
- většinou s **indikativem**, pokud nejsou nějaké speciální důvody ke konjunktivu (stačí význam sám o sobě, konjunktiv není nutný)

Vztažná a neurčitě vztažná příslovce (NI §§ 90–94)

- **quot** „kolik“, **quotcumque** „jakkoli mnoho“, **ubi** „kde“, **ubicumque** „kdekoli“, **unde** „odkud“, **quo** „kam“, **qua** „kudy“, **quam** „jak“, **quotiens** „kolikrát“

VÝRAZY VE VH

- opěrná demonstrativa typu *hic, is, iste, ille, talis, ibi, tum, hoc modo* apod., ale nemusí být žádné

TYPY VĚT S QUI, QVAE, QUOD

Věty s *qui, quae, quod* mohou mít dva významy, které se neprojevují ve formální podobě věty. Jedná se o tzv. věty restriktivní a nerestriktivní:

- věty **restriktivní**: pomocí věty vztažné se vybírá určitá skupina z většího počtu prvků:

„Kluci, kteří mají bílé ponožky, půjdou se mnou.“

(Celkem je tam 20 kluků, pouze 3 mají bílé ponožky a ti musí jít).

- věty **nerestriktivní** (vysvětlovací): věta vztažná jen doplňuje informaci, nevybírá ze skupiny:

„Potom vystoupil prezident, který je hlavou našeho státu.“

(Nemáme víc prezidentů, z nichž jeden je hlavou státu a ostatní ne).

ZPŮSOBY

Indikativ

- **indikativ**: nemusí podléhat způsobové závislosti, tj. i v závislosti na výrazu z konjunktivní věty nebo polovětné konstrukce (ak. + inf. a spol.) může zůstat uchován a nemusí se měnit na konjunktiv.
- indikativ vždy ve větách typu *qua prudentia es; quae est tua prudentia* „jak už jsi moudrý“, které jsou bez uvozujícího výrazu ve VH a jsou vsuvkou

Konjunktiv

Konjunktiv ve větách, které jsou ekvivalenty příslovečných vět

- ve větách, které jsou ekvivalentem příslovečných vět, zejména s významovým odstínem účelovým, účinkovým, důvodovým (zde se často objevuje *quippe, ut, utpote*), podmínkovým, přípustkovým, adversativním (odporovacím, „kdežto“)
- konjunktiv podle druhu příslušné VV, obecně podle souslednosti časů (většinou)
- časté jsou tzv. „**určovací druhové**“ (N §§ 401–404), které lze zařadit mezi věty účinkové.
 - ve VH bývají výrazy typu *nemo est, qui; quis est qui, non desunt qui; quis est, qui?; sunt, qui* apod.

Nemo est istorum qui otium non timeat. (Cic. Att. 14, 21, 4)

Z těchto není nikdo, kdo by se nebál klidu.

... *sed quam miserabilis gens, in qua nemo fuit, qui verum diceret regi, nisi qui non dicebat sibi.* (Sen. De benef. 6, 31, 12)

... ale jak ubohý národ, v němž nebyl nikdo, kdo by řekl králi pravdu, leda ten, kdo ji říkal sám sobě.

- ve VH mohou být výrazy *talís, is, eiusmodi* apod.
- pokud je záporná VH i VV, může se objevit spojka *quin*: *nemo est qui non = nemo est quin* „není nikdo, kdo by ne“
- v češtině se často objevuje kondicionál, v latině konjunktiv podle **souslednosti časů**
- zvláště ve větách uvozených výrazy typu *sunt qui* se může objevit i indikativ, je zde významový rozdíl: **konjunktiv zařazuje do skupiny a definuje, vyjadřuje předpoklad, kdežto indikativ popisuje konkrétní skutečnost**
 - Jsou tací, kteří na všechno nadávají* (konjunktiv, definice skupiny)
 - To jsou ti, kteří na všechno nadávají* (indikativ, mluvím o konkrétní skupině)
- podobně fungují věty po *aptus, dignus, idoneus* (tvoří přechod k větám účelovým)

Ostatní typy konjunktivů

- konjunktiv, který se objevuje ve VH (např. **potenciální**), zejména ve větách typu *quod sciam* „pokud vím“ nebo *quod meminerim* „pokud si vzpomínám“, ale *quantum scio*
- konjunktiv cizího mínění („prý“)
- konjunktiv získaný díky způsobové závislosti. Jak bylo řečeno výše, ve větách vztažných může, ale nemusí, být zachován indikativ.

ZVLÁŠTNOSTI VĚT VZTAŽNÝCH

- vztažné zájmeno může odkazovat na informace v předcházející větě („a ten“, „a to“ atd.), používá se často:

Quae cum essent nuntiata Marcello, legatos extemplo Syracusas misit... (Liv. 24, 29, 5)

A když se to Marcellus dozvěděl, hned poslal legáty do Syrakús.

- prolepe vztažného zájmena (předjímá výraz ve VH, která následuje až po VV):

Quos ferro trucidari oportebat, eos nondum voce vulnero. (Cic. Cat. 1, 9)

Ty, které bylo třeba zabít, tak těch se zatím nedotýkám ani slovem.

- nominální výraz se přesune do VV a vypadne z VH nebo je zde zastoupen pouze zájmenem:

Quam quisque norit artem, in hac se exercent. (Cic. Tusc. 1, 18, 41)

Ať se každý cvičí v tom, co umí.

- ve větě vedlejší se opakuje jméno z VH, ke kterému se VV vztahuje:

Omnibus rebus ad profectioem comparatis diem dicunt, qua die ad ripam Rhodani omnes conveniant. (Caes. Gall. 1, 6, 4)

Když bylo vše připraveno k odchodu, stanoví den, kdy se mají všichni sejít / kdy by se všichni sešli na břehu řeky Rhodanu.

- vztažné zájmeno se z vztažné věty přesune do polovětné konstrukce (např. ak. + inf.), která je závislá na VV vztažné, a má tvar, jaký vyžaduje polovětná konstrukce

Hostes protinus ex eo loco ad flumen Axonam contenderunt, quod esse post nostra castra demonstratum est. (Caes. Gall. 2, 9, 3)

Nepřátelé zamířili z toho místa k řece Axoně, o níž bylo řečeno, že je / byla za naším táborem.

... harum rerum actorem quem idoneum esse arbitrata est ipsa (sc. provincia) delegit. (Cic. In Caec. Nigrum, 19)

Zvolila si (tj. provincie) za žalobce těchto věcí (zločinů) toho, koho pokládala za vhodného.

- stejným způsobem se přesune nejen do polovětné konstrukce, ale i do další VV, která je závislá na VV vztažné

...sed tamen iam infici debet iis artibus, quas si, dum est tener, combiberit, ad maiora veniet paratior. (Cic. fin. 3, 2, 9)

(místo *quibus si eas combiberit, ad maiora veniet paratior*)

... ale přece už má získávat vzdělání, díky němuž bude lépe připraven na důležité věci, pokud si ho osvojí v dětském věku.

- atrakce opěrného demonstrativa, které se přizpůsobí vztažnému zájmenu, ačkoliv by ve VH mělo mít jiný pád:

Sed istum quem quaeris, ego sum. (Plaut. Curcul. 419)

(místo *Is, quem quaeris, ego sum.*)

Ale ten, koho hledáš, jsem já.

- vzácně i atrakce vztažného zájmena k demonstrativu (vztažné zájmeno pak nemá pád vyžadovaný vedlejší větou vztažnou)

Atque haec quidem in his quibus (tj. quos) dixi libris pervulgata sunt. (Aul. Gell. Noct. 10, 23, 2)

A tohle je uveřejněno v těch knihách, o kterých jsem mluvil.

- hromadění vztažných zájmen:

...magna (est) vis conscientiae quam qui negligunt, cum me violare volent, se ipsi indicabunt. (Cic. Cat. 3, 27)

Svědomy má velkou moc a ti, kteří na to nedbají, prozradí sami sebe, když budou chtít proti mě použít násilí.

POUŽITÁ LITERATURA

GHISELLI, Alfredo - Concialini, Gabriela. *Il nuovo libro di latino - vol. I. Teoria*. V ristampa. Bari : Laterza, 2002. 550 s. ISBN 88-421-0322-5.

- NOVOTNÝ, František. *Základní latinská mluvnice*. Vyd. 2., v H & H 1. Jinočany : H & H, 1992. 297 s. ISBN 80-85467-91-7.
- PEŇÁZ, Petr – URBANOVÁ, Daniela. *Syntax latinského souvětí* [nevydaný pracovní text].
- TRAINA, Alfonso - Bertotti, Tullio. *Sintassi normativa della lingua latina : teoria*. 2. ed. Bologna : Cappelli Editore, 1993. 519 s. ISBN 88-379-0717-6.